

Lars Hansen

Overvågning af padder 2011

Indhold

Indledning	1
Overvågningsprogram	2
Naturpleje	3
Overvågning af Springfrø 2011	4
Overvågning af Spidssnudet Frø 2011	7
Overvågning af Stor Vandsalamander 2011	9
Overvågning af Strandtudse 2011	11
Øvrige arter	14

Indledning

Efter Kommunalreformen i 2005 blev amternes naturforvaltning lagt ud til kommunerne. Det er nu de enkelte kommuners ansvar at sikre en mangfoldig natur.

Det har givet kommunerne en række nye opgaver. Væsentligt for padderne er EU's Habitatdirektiv, som pålægger kommunerne at sikre levedygtige bestande af en række såkaldte Bilag IV-arter. For Kerteminde Kommune drejer det sig om arterne Strandtudse, Springfrø, Spidssnudet Frø og Stor Vandsalamander. På listen er også krybdyrene Markfirben, Hugorm (andre?).

Kerteminde Kommune har fra starten været sig sit ansvar bevidst og var en af de første kommuner, som fik udarbejdet Indsatsplaner for alle Bilag IV arter af padder. Det skete allerede i 2007 og i 2008 blev der iværksat et overvågningsprogram, som i sin første fase løber frem til 2012.

Denne rapport omhandler overvågningen i 2011 og vedrører de 4 Bilag IV arter af padder.

Overvågningsprogram

Paddeovervågningens første fase løber fra 2008-2012. Målet er at opnå et detaljeret kendskab udbredelse og status for alle paddearter, som er opført på Habitatdirektivets Bilag IV.

I overvågningen af Springfrø og Stor Vandsalamander undersøges de enkelte egne af kommunen. I springfrøens yngletid besøges alle relevante vandhuller for optælling af antallet af ægklumper. I forbindelse med dette arbejde undersøges også forekomsten af Stor Vandsalamander. For begge arter indsamles der sideløbende alle former for iagttagelser over hele kommunen.

Arterne Strandtudse og Spidssnudet Frø har kun begrænset udbredelse og alle lokaliteter undersøges hvert år for at følge udviklingen, idet der hvert år sker ændringer i forekomst og udbredelse.

I nedenstående tabel er vist fordelingen af opgaver i perioden 2008-2012.

Art	År	Action
Stor Vandsalamander	2008	Nordlige Hindsholm
	2009	Hverringe/ Lundsgård
	2010	Nordlige Hindsholm + Langeskov
	2011	Vestlig del af kommunen
	2012	Øvrige områder + status
Springfrø	2008	Ingen
	2009	Hverringe/Lundsgård
	2010	Sydlig del af kommunen
	2011	Vestlig del af kommunen
	2012	Øvrige områder + status
Spidssnudet frø	2008	Hele Hindsholm (3 bestande)
	2009	Samme
	2010	Samme + Urup Dam
	2011	Samme + Urup Dam
	2012	Samme + evt. andre lokaliteter + status
Strandtudse	2008	Hele kommunen
	2009	Hele kommunen
	2010	Hele kommunen
	2011	Hele kommunen
	2012	Hele kommunen + status

I 2012 forventes det, at alle bestande er fundet og en samlet status for de enkelte arter kan udarbejdes.

Overvågningen kan herefter indgå i et nyt program med udgangspunkt i resultaterne af første del.

Naturpleje

Der er kun i meget begrænset udstrækning foretaget naturpleje af vandhuller i Kerteminde Kommune. Næsten ingen vandhuller er oprenset siden Fyns Amt i 1990'erne foretog oprensning og nygravning af ca. 35 vandhuller på Hindsholm. Et projekt, der gav strandtudsens et tiltrængt løft. I sidste vinter foretog Naturstyrelsen oprensning af et antal vandhuller på Fyns Hoved og Jøvet.

Lignende tiltag er yderst tiltrængt næsten overalt i kommunen. Vandhullernes generelle tilstand er de fleste steder moderat eller ringe, især grundet næringstilførsel og tilgroning. Mange steder bliver vandhullerne indrettet som jagtremisser med tilplantning af fremmede buske/træer, majs og andet. Ofte ødelægges vandhullet ved "udhulning" og andeudsætning. I desværre rigtig mange tilfælde ødelægges dette vandhullets naturlige biodiversitet.

Der er i tidligere rapporter lavet en oversigt over de enkelte Bilag IV arters behov for pleje og med angivelse af konkrete forslag til pleje. Disse lister er fortsat aktuelle og kan suppleres med de anbefalinger, der gives i herværende rapport.

Ægklumper af Springfrø, forår 2011

Springfrø *Rana dalmatina*

Bilag IV art

Overvågning 2011

Overvågningen har i 2011 omfattet egnen omkring Ulriksholm. I skovområdet og i et bredt bælte rundt om Kertinge Nor, fra Ladby til Munkebo, er der i begyndelsen af april eftersøgt yngledamme.

Overvågningen har omfattet eftersøgning af ægklumper. Æglægningen kulminerer i slutningen af marts og i begyndelsen af april er det optimalt at finde ægklumperne, som ofte ligger synligt rundt langs kanten af vandhullerne.

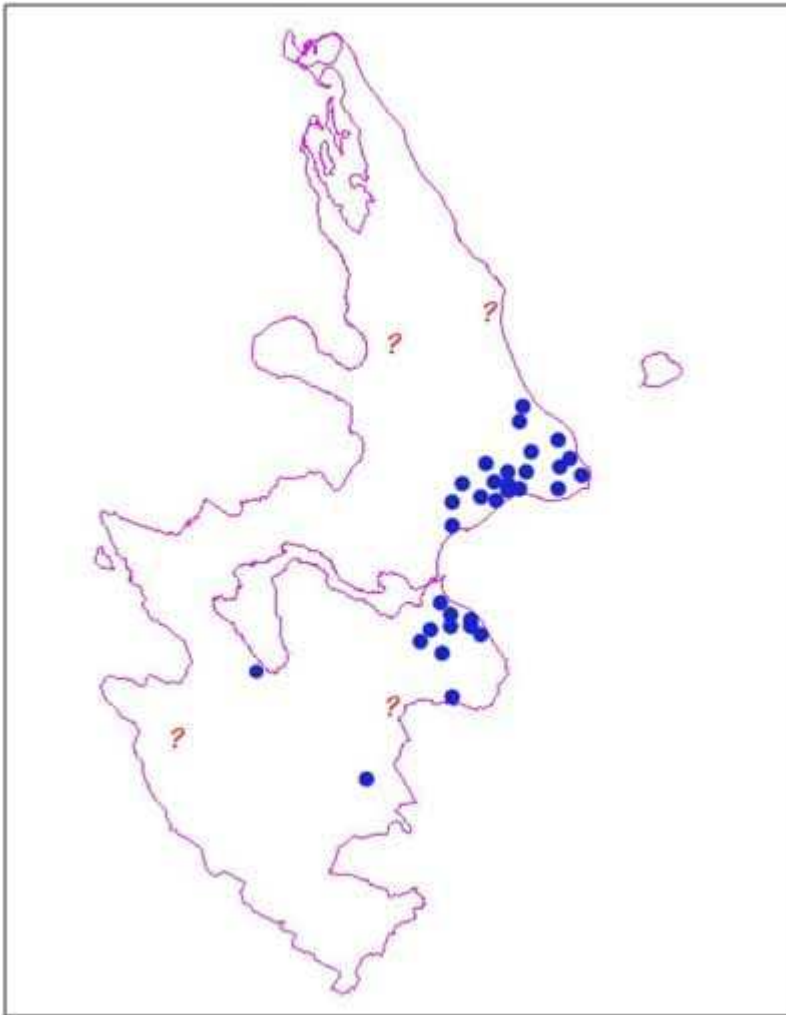
Status 2011

Der blev i 2011 fundet 2 ægklumper i et vandhul i parken på Ulriksholm (lok. U-5). Men trods eftersøgning blev arten ikke konstateret i andre huller i omkring Ulriksholm.

Områdets vandhuller er generelt dårlige som yngledamme for springfrøer og det antages, at forekomsten ved hovedgården er den sidste rest af områdets bestand. Springfrøer kan have forekommet i alle egnens skove og bestanden har måske tidligere været sammenhængende med bestanden ved Lundsgård via en række skove mellem Kølstrup og Revninge.

Kort 1: Oversigt over undersøgte vandhuller på egnen omkring Kertinge Nor.

Figur 1: Samtlige yngledamme for Springfrø i Kerteminde Kommune 2008-2011. Prikkerne angiver vandhuller, hvor der er fundet ægklumper. Et "?" angiver områder, hvor der måske findes yderligere bestande.

Anbefalinger

Det anbefales at foretage naturpleje af vandhuller i parken på Ulriksholm og gerne også et par vandhuller i nærheden, fx vandhul nr. U-6, U-7 og U-8 (se kort side 5)). En målrettet pleje fordrer tilsyn med gravearbejdet, men kan måske være tilstrækkeligt til at sikre, at springfrøen ikke uddør i området.

Det er fortsat ønskeligt, jf. rapporten for 2010, at der iværksættes lignende naturpleje af udvalgte yngledamme i basisområderne ved Lundsgård og Hverringe. Ved Bremerskoven er der akut brug for pleje af en tilsyneladende meget lille bestand.

den smukke park ved Ulriksholm ligger egnens sidste yngleplads for springfrøer. Men både dette og parkens øvrige vandhuller er i naturmæssigt forfald.

Spidssnudet frø *Rana arvalis*

Bilag IV art

Spidsnudet Frø

Overvågning 2011

I 2011 er alle kendte bestande overvåget ved optælling af æg og senere ved eftersøgning af yngel.

Urup Dam er den eneste kendte ynglelokalitet syd for Kerteminde. På Hindsholm er arten fortsat kun kendt fra Bogensø Strand, Bogø, Nordskov Enge og på Fyns Hoved.

Der er i 2011 fundet meget få æg og ved genbesøg i juni er der fundet meget få larver.

Status 2011

Urup Dam

Der er, trods gentagne besøg, ikke fundet ægklumper i den centrale del af Urup Dam i 2011, hvor hovedparten af bestanden findes. Der er heller ikke fundet æg i de omkringliggende vandhuller.

Der blev foretaget supplerende besøg i juni, hvor der ved grundig eftersøgning med ketsjer kun blev fundet 2 larver i den centrale del af yngleområdet.

Forekomst af hundestejler i yngleområdet medfører stor predation. I 2011, hvor foråret var meget tørt, kan dette problem være forstærket ved gradvis udtørring. Det vurderes ikke, at der er tale om en så reel tilbagegang, som tallene synes at vise. Et spørgsmål, som måske bliver besvaret i forbindelse med overvågningen næste år.

Hindsholm

Der er i 2011 ikke fundet hverken æg eller larver ved Bogensø, på Bogø samt på Fyns Hoved og Fælleden. Eneste ynglelokalitet på Hindsholm i 2011 er derfor Nordskov Enge.

I lighed med Urup Dam blev der på Nordskov Enge kun gjort ganske beskedne fund. Ved eftersøgningen af æg, blev der kun fundet 3 ægklumper. Det er en voldsom ændring i forhold til de foregående år, men kan skyldes en kombination af et tørt forår og stor forekomst af hundestejler i yngleområderne. Ved faldende vandstand blottes æggene mere og predationstrykket fra såvel hundestejler som fugle vil øges.

År→ Antal ægklumper↓	2008	2009	2010	2011
Nordskov enge	2	100	46	3
Fælleden	0	1	11	0
Fyns Hoved	5	0	0	0
Bogensø	20	0	0	0

Tablet 1: Bestandsudvikling hos Spidssnudet Frø på Hindsholm 2008-2011. Tallene angiver antal ægklumper, hvilket omtrent svarer til antallet af kønsmodne hunner. For Bogensø 2008 er angivet antallet af kvækkende hanner.

Anbefalinger

Spidssnudet frø er i tilbagegang på Nordskov Enge. Det anbefales derfor, at der skabes bedre yngleforhold, fx ved oprensning af eksisterende vandflader eller ved anlæggelse af nye vandhuller. Det er desuden ønskeligt at forsøge at fjerne bestanden af hundestejler, hvilket kræver ændringer af afvandingskanalen.

Det kan også anbefales, at der ved oprensning eller nygravning etableres bedre yngleforhold for spidssnudet frø ved Urup Dam. Det er dog hensigtsmæssigt at prioritere Nordskov Enge højest.

Stor vandsalamander *Triturus cristatus*

Bilag IV art

Stor Vandsalamander, han i yngledragt.

Overvågning 2011

I 2011 er der foretaget eftersøgning af Stor Vandsalamander i et bredt bælte rundt om Kertinge Nor. Her er der om foråret ketsjet efter voksne dyr i de fleste vandhuller.

På Fyns Hoved er alle vandhuller undersøgt for yngel om sommeren. Derudover er der indsamlet mere tilfældige observationer fra den øvrige del af kommunen.

Status 2011

Ulriksholm

Undersøgelsen ved Ulriksholm (Kertinge Nor) resulterede i fund af Stor Vandsalamander i 2 vandhuller. Det kan ikke udelukkes, at der gøres yderligere fund på denne egn, men der er kun meget få egnede ynglelokaliteter.

Det vurderes derfor, at Stor Vandsalamander har en vis udbredelse på egnen omkring Ulriksholm, men at bestanden er lille og måske truet. Det sidste underbygges ved at den generelle kvalitet af vandhullerne generelt er dårlig. De fleste vandhuller er stærkt tilgroede, eutrofe og i mange tilfælde yderligere forringet ved indretning til jagtformål.

Fyns Hoved

På Fyns Hoved er der i juli/august eftersøgt larver i samtlige vandhuller. I lighed med de foregående år er der kun fundet yngel i Bydebjerg Sø og Rørsøen/Brønden, hvor hhv. 6 og 5 larver er fundet.

Ved Baesbanke blev der i april fundet 5 døde adulte dyr. Under forcering af en hegnstråd, som ligger i jordhøjde, er de omkommet pga. strømmen.

Anbefalinger

Ved Fyns Hoved er Naturstyrelsen i gang med oprensning af vandhuller. Der er derfor ikke behov for yderligere tiltag fra kommunens side.

Det er der til gengæld på Nordskov Enge og det anbefales dels at reetablere den eksisterende yngledam, så forekomsten af hundestejler fjernes og dels, at der etableres nye yngledamme i området.

På Bogø og ved Bogensø er Spidssnudet Frø akut truet af udryddelse og det anbefales, at der begge steder foretages målrettet pleje af yngledamme. Det er vigtigt, at dette sker under kyndigt tilsyn.

I Urup Dam kan bestanden være truet af store forekomster af hundestejler i yngleområderne. Det bør undersøges, om disse kan fjernes og om lokaliteten kan sikres mod genindvandring. Det anbefales samtidig, at etablere nye yngledamme i området.

Larve af Stor Vandsalamander, ca. 10 mm

Strandtudse *Bufo calamita*

Bilag IV art

Strandtudse

I 2011 har strandtudsens haft et dårligt yngleår. I det varme og regnløse forår udtørrede alle flade yngledamme og strandtudsens har været henvist til dybere og mindre egnede lokaliteter. Nogle kan evt. have udskudt æglægningen.

Overvågning 2011

I 2011 er bestanden af strandtudser i Kerteminde Kommune overvåget ved optælling af kvækkende hanner i perioden 22/4 – 11/5. På lune og gode kvækkeaftener er der foretaget aflytning på alle kendte lokaliteter. Hvor der er hørt kvækkende hanner, er disse optalt direkte.

Foråret 2011 var meget tørt og mange af de primære lokaliteter udtørrede i begyndelsen af maj, hvilket sandsynligvis har ødelagt ynglesuccesen. Sommeren blev derimod meget våd og det kan ikke udelukkes, at nogle dyr har udskudt æglægningen til dette tidspunkt, men forholdet er ikke undersøgt nærmere. Men hvis det er tilfældet, er det også sandsynligt, at nogle dyr er vandret over større områder og de kan have gjort yngleforsøg i fx markoversvømmelser, evt. uden for deres normale områder.

Status 2011

Der er i 2011 fundet følgende lokaliteter:

Nordlige Hindsholm	Nordskov Enge I 2011 var de fleste dyr igen samlet i den store sø syd for stien til Storebælt. Her er optalt 55 kvækkende hanner. På engen nord for stien er der hørt 4 hanner, men ingen på engen øst for (denne var udtørret). 'Mod syd er der fundet hhv. 4 og 1 kvækkende hanner. På en markoversvømmelse vest for landevejen er der hørt 4 kvækkende hanner d. 3. maj. Fælleden Ingen kvækkende hanner i 2011, hvilket skyldes udtørring. Fyns Hoved 2 kvækkende hanner i vandhul ved Sydkrattet. Jøvet Ingen kvækkende hanner hørt, men yngel set i nygravet vandhul (udsætning).
Snave/Martofte	2 kvækkende hanner er hørt ved Snave. På vestsiden af Martofte er der gennem flere år hørt kvækkende hanner, men ingen i 2011. Området er tilsyneladende drænet og nu helt tørlagt.
Langø	Ingen kvækkende strandtudser i 2011.
Bogø	Ingen kvækkende strandtudser i 2011.
Bogensø	Ingen kvækkende strandtudser i 2011.
Dalby Bugt	I 2011 er der optalt 32 kvækkende hanner. De er fundet på engen ved Flaskevejen samt fra to vandflader på engene nord for. På engen lige vest for sommerhusene er der hørt 2 kvækkende hanner.
Skoven	I 2011 er der optalt 18 kvækkende hanner på Sylten.
Vestermaden	I 2011 er der optalt 3 kvækkende hanner fordelt i 2 vandhuller.
Tårup Strand	Ingen kvækkende strandtudser i 2011.
Centrale Hindsholm	Ingen kvækkende strandtudser i 2011.
Bøgebjerg/Hverringe	I 2011 er der optalt 2 kvækkende hanner i vandhullet i nordenden af Bjørnens Krat. Derimod er ingen hørt fra Måle Strand.
Langeskov	Ingen kvækkende strandtudser i 2011. En formodet forekomst må regnes som uddød.

Strandtudse 2011 antal kvækkende hanner	1950	75-79	2000	2001	2002	2007	2008	2009	2010	2011
Nordlige Hindsholm	300+	200	60	50	30	5	181	113	97	70
Snave/Martofte	200+	100	20	27	13	10	7	4	10	2
Bøgebjerg-Hverringe	300+	100	31	34	22	10	0	0	2	2
Centrale Hindsholm	200+	20	0	0	0	0	0	0	0	0
Tårup Strand	300+	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Vestermade	100+	50	0	0	0	10	0	12	8	3
Dalby Bugt	300+	150	40	60	50	40	34	27	24	36
Halvøen Skoven	100+	50	10	10	5	30	36	42	35	18
Bogensø	300+	100	25	50	35	30	25	0	0	0
Langø	100+	10	0	0	0	0	0	0	0	0
I alt, excl. Bogø	2200	790	186	231	155	135	283	198	176	131
Langeskov							0	0	0	0
Bogø	200+	200+	100+	100+	100+	50+	50	0	0	0

Tablet 2: Oversigt over antal kvækkende strandtudser i Kerteminde Kommune i 2011 (eft. Hansen, 1995). Tallet for 1950 er beregnet ud fra bl.a. arealernes størrelse og beskaffenhed og ud fra ældre beretninger (tallene er muligvis sat alt for lavt). Fra 2003-2006 foreligger der ikke samlede optællinger. Siden 2007 er arten overvåget intensivt.

Anbefalinger

I vinteren 2010/11 oprensede Naturstyrelsen et antal vandhuller på Fyns Hoved og Jøvet. Forhåbentlig vil det føre til større bestande af strandtudser.

Det er fortsat ønskeligt at få anlagt egnede ynglesteder i Nordskov Enge. Det samme gælder samtlige øvrige områder, hvor strandtudsen stadig findes, men også i de områder, hvorfra den er uddød inden for de senere år.

Øvrige arter

Udover de fire Bilag IV arter, som er behandlet i denne rapport, kendes der fra Kerteminde Kommune yderligere 3 arter padder samt 5 arter krybdyr:

Butsnudet frø, *Rana temporaria*

Butsnudet frø yngler senere end andre Rana-arter og i forbindelse med overvågning af Spring- og Spidssnudet frø bliver de let forbigået. Det er endnu for tidligt at finde deres æg og kun solitære imagines træffes nu og da.

Det har imidlertid været påfaldende, så få registreringer, der gøres. Det gælder også i sommerhalvåret, hvor arten normalt er både talrig og let at finde.

Herværende overvågning tillader ikke en ordentlig registrering af Butsnudet frø. Men da arten tidligere var ganske almindelig snart sagt overalt i landskabet, er der begrundet formodning om, at artens status i dag er helt anderledes.

Det formodes, at Butsnudet frø er gået voldsomt tilbage og måske helt forsvundet i størstedelen af det åbne land. Den nuværende bestand kan derfor være opsplittet i et antal lokale bestande, som er isolerede fra hinanden. Disse mindre bestande kan være stærkt truet, da der ikke sker naturlig udveksling med nabobestande.

Skrubtudse, *Bufo bufo*

Skrubtudsen formodes endnu at være almindelig, men måske er bestanden reduceret på samme måde, som beskrevet under Butsnudet frø.

Skrubtudsen vandrer imidlertid betydeligt længere omkring og tåler i højere grad at opholde sig udenfor fugtige områder. Det giver langt bedre mulighed for udveksling mellem bestandene og arten skønnes derfor ikke at være helt så sårbar.

Lille Vandsalamander, *Triturus vulgaris*

Lille Vandsalamander findes ofte i forbindelse med overvågning af andre arter. Det vurderes, at arten er ret almindelig overalt, hvor der er egnede levesteder. Den yngler i et stort antal vandhuller og selv i vandhuller af moderat eller ringe kvalitet. Det skønnes, at bestanden er sammenhængende og uden isolerede forekomster.

Markfirben, *Lacerta agilis* (Bilag IV art)

Sandsynligvis uddød (?). En lille bestand er tidligere kendt fra det nordlige Hindsholm.

Skovfirben, *Lacerta vivipara*

Sandsynligvis almindelig i næsten hele kommunen og ses hyppigt i mange typer landskaber, især i og omkring skov og overdrev.

Stålorm, *Anguis fragilis*

Stadig meget almindelig på Romsø. I den øvrige del af kommunen forekommer den sandsynligvis i de fleste større skove samt i områder med større overdrevsarealer.

Snog, *Natrix natrix*

Stadig meget almindelig på Romsø. I den øvrige del af kommunen forekommer den sandsynligvis i de fleste større skove samt i områder med større overdrevsarealer.

Hugorm, *Vipera berus*

Kendes fra Hindsholm, hvor den har sin største udbredelse på Fyns Hoved. Derudover kendes fund fra næsten alle Hindsholm kystområder. Der er ingen kendte fund fra den sydlige del af kommunen.

Skovfirben. Urup Dam.